

іншому випадку рішення суду вважається таким, що не відповідає вимогам законності та обґрунтованості [6].

В будь-якому разі підстава для припинення права на частку в спільному майні, зазначена в ст. 365 ЦК України, використовується як виняткова міра, коли співвласники не знайшли інших варіантів вирішення ситуації, наприклад, у випадку недосягнення домовленості між сторонами про виділ частки або про встановлення режиму спільного використання речі. Відтак, тлумачення та застосування цієї статті повинно відповідати практиці ЄСПЛ щодо захисту права на мирне володіння своїм майном, передбаченого ст. 1 Першого протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
2. Цивільний кодекс України: Науково-практичний коментар (пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій, Міністерства юстиції, науковців, фахівців). Т.5: Право власності та інші речові права / За ред. проф. І.В. Спасибо-Фатєєвої. Серія «Коментарі та аналітика». Х.: ФО-П Лисяк Л.С., 2011. 624 с.
3. Постанова КЦС ВС від 10.01.2019 у справі 496/3710/16-ц. URL: <https://reyestr.court.gov.ua>.
4. Самбір О. Підстава та умови припинення права на частку у спільному майні за вимогою інших співвласників. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2017. № 1. С. 49–54.
5. Постанова КЦС ВС від 20.06.2019 у справі №174/7/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua>.
6. Рішення ЄСПЛ від 21.12.2010 у справі «Андрій Руденко проти України» (Заява № 35041/05). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_671#Text.

Гелецька Ірина Олександрівна

канд. юрид. наук, заступник директора з навчальної,
наукової роботи та м/н співробітництва, доцент кафедри права
Галицький коледж імені В'ячеслава Чорновола, Україна

Савощак Ірина Миколаївна

здобувач вищої освіти юридичного відділення
Галицький коледж імені В'ячеслава Чорновола, Україна

ЛЕГАЛІЗАЦІЯ ПАСИВНОЇ ЕВТАНАЗІЇ В УМОВАХ РЕКОДИФІКАЦІЇ ЦИВІЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

В Україні право на життя належить до найважливіших особистих немайнових прав, що зумовлено природою існування людини. Конституція України, Цивільний кодекс України (далі – ЦК України) та ряд міжнародних нормативно-правових актів покладають на державу позитивний обов'язок захищати дане право та забезпечувати його реалізацію. Більше того, ч. 4 ст. 281 ЦК України визначає, що «Забороняється задоволення прохання фізичної особи про припинення її життя» [1]. Проте із розвитком медицини та суспільства виникає багато дискусій серед науковців, медиків та громадян, що стосуються реалізації права особи на смерть.

Аналізуючи Концепцію оновлення ЦК України [2], вбачається можливість легалізації пасивної евтаназії в Україні. Дане питання вже обговорювалось при підготовці проєкту ЦК у 2003 році. Однак, через протести духовенства, громадські обурення, дане явище не знайшло свого закріплення. У свою чергу, під евтаназією слід розуміти умисні дії чи бездіяльність медичних працівників (або інших осіб), які здійснюються ними за наявності письмового оформленого клопотання пацієнта, або «заяви на випадок смерті», або ж усного клопотання, якщо фізичний стан унеможлиблює письмову форму клопотання пацієнта, який перебуває у стані, коли усвідомлює значення своїх дій і може керувати ними, з дотриманням законодавчо встановлених умов, з метою припинення його фізичних, психологічних і моральних страждань, у результаті яких реалізується право на гідну смерть [3, с. 199]. На сьогоднішній день, у нашій державі, встановлення тотальної законодавчої заборони навмисного прискорення смерті або умертвіння невиліковно хворого для припинення його страждань. Зокрема, йдеться мова про ст. 115 Кримінального кодексу України.

Що стосується міжнародного досвіду, то перша країна, яка легалізувала евтаназію в Європі – Нідерланди. 10 квітня 2001 року Верхня Палата парламенту цієї країни ухвалила закон, який звільняє від кримінальної відповідальності лікарів, що допомагають хворим піти з життя. За неофіційними даними, евтаназія в Нідерландах здійснювалася за домовленістю між пацієнтами і лікарями починаючи з 1984 року [3, с. 199]. Також дана процедура визнається цілком правомірною у Франції, Бельгії, Швеції та Швейцарії. Існує і ряд країн де передбачена кримінальна відповідальність за припинення підтримки життя. Так, відповідні норми, окрім України, містяться у Кримінальних кодексах Угорщини, Норвегії, Італії, Узбекистану, Грузії.

До міжнародних нормативно-правових актів, що регулюють право на життя і порушують питання евтаназії належать: Загальна декларація прав людини, Міжнародний пакт про громадянські і політичні права та Європейська конвенція з прав людини. У Концепції автори зазначають, що під час обговорення можливості легалізації пасивної

евтаназії важливим буде урахування практики Європейського суду з прав людини [2], яка нажаль, не є сталою. У одних випадках, ЄСПЛ визнає евтаназію порушенням права особи на життя, в інших — зазначає, про правомірність даної процедури. У будь-якому разі, Суд виходить із конкретних обставин справи, враховуючи стан здоров'я особи та її здатність усвідомлювати значення своїх дій.

Після публікації проєкту Концепції [2], суспільство почало активно висловлювати власні позиції щодо впровадження евтаназії у вітчизняне цивільне законодавство. Одні вважають, що Україна — консервативна держава, а турбота про немічних — це обов'язок кожного. Крім того, евтаназія суперечить релігійним нормам та медичній етиці, а родичі невиліковно хворих осіб можуть зловживати своїми правами для отримання майнової вигоди, наприклад, спадщини. Також, існують думки, що особа під впливом сильних мук та страждань, може не до кінця усвідомлювати значення даної процедури, а після її початку раптово змінити своє рішення.

Прихильники запровадження даного інституту зазначають наступне:

- кожна людина має право розпоряджатись власним життям;
- евтаназія все одно існує поза правовим полем, а спеціальний закон дозволить проконтролювати цей процес;
- хворі люди можуть виступати донорами, рятуючи життя інших. У такому разі даний інститут може розглядатися в діалектичній єдності права на смерть для невиліковно хворих та права на життя для пацієнтів, які потребують пересадки органів;
- відмова від евтаназії може розглядатися як застосування до людини тортур, насильства, жорстокого і такого, що принижує гідність, ставлення;
- евтаназія забезпечить реалізацію принципу гуманізму, оскільки зменшить муки невиліковно хворих людей [4, 18].

Цілком доцільним буде зауважити, що після легалізації інституту пасивної евтаназії існує ризик виникнення цілої низки негативних наслідків, адже українське суспільство ще не готове до таких нововведень. Зокрема, система охорони здоров'я нашої держави не відповідає стандартам країн світу, де законодавчо дозволено навмисне прискорення смерті або умертвіння невиліковно хворого. Більше того, цілком обґрунтованою є позиція Маловицької Н. А. та Голопапи Д. І., які стверджують, що людина яка страждає невиліковною хворобою, на лікування якої необхідна велика кількість коштів, при мінімальній заробітній платі українського медика і так викликає байдужість зі сторони персоналу лікарні, а за умов схвалення евтаназії подібна практика знайде відзиви у багатьох лікарів, у яких просто не буде бажання возитися з проблемними пацієнтами. Евтаназія, в кінці кінців, може стати способом вирішення деяких «спеціальних проблем» за допомогою медицини, коли для бідного хворого, який не має змоги оплатити свої медичні витрати, буде запропоновано альтернативу: або терпіти страждання у лікарні, в якій він нікому не потрібен, або обрати ін'єкцію. Цей дозвіл дасть можливість медикам уже не думати про те, як полегшити страждання хворого, а буде спрямовувати лікарів на те, щоб будь-яким чином перервати муки хворого [5, с. 124]. Тобто можливе професійне зловживання у даній сфері.

Ще одним недоліком введення пасивної евтаназії є те, що це призведе до зменшення кількості населення України. Так, наприклад, за даними Держстату у жовтні 2020 року померло на 9 тисяч осіб більше, ніж у жовтні 2015 року. Крім того, необхідно враховувати пандемію Covid-19, яка теж забирає життя тисячі людей.

Висновки. Отже, здійснивши аналіз національного та міжнародного законодавства, дослідивши позицію ЄСПЛ, розглянувши всі аргументи «за» і «проти» можна зробити певні підсумки. Насамперед, слід зазначити, що питання легалізації пасивної евтаназії в Україні породжує багато дискусій та вагань. Надання даному інституту правового закріплення порушить, в першу чергу, національні та релігійні принципи українського

суспільства, медичну етику. У сучасній правовій державі повинна активно розвиватись система охорони здоров'я, яка лікує та допомагає громадянам, а не вбиває. Також необхідно пам'ятати про пенсіонерів, людей з інвалідністю, слабких та немічних, котрі не мають коштів для належного лікування. У даному випадку, евтаназія може стати певним тиском на дану категорію осіб, які прагнуть жити, але не хочуть бути «тягарем» для близьких їм людей.

Крім того, легалізація інституту пасивної евтаназії зумовить внесення змін до Конституції України, ЦК України, Кримінального кодексу України, а також зумовить прийняття спеціальних законодавчих актів, які є необхідними для детального регулювання даної процедури.

З розвитком узаконення навмисного прискорення смерті або умертвіння невиліковно хворого, життя знеціниться. Саме тому, державі необхідно здійснити пошук інших, більш гуманних методів полегшення болю та мук хворих людей, а членам робочої групи щодо рекодифікації цивільного законодавства України, необхідно врахувати усі переваги та недоліки даної процедури, беручи до уваги думку громадян України, позиції медиків та науковців.

Список використаних джерел:

1. *Цивільний кодекс України* (Закон України). № 435-IV. (2021). Вилучено з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.
2. *Концепція оновлення Цивільного кодексу України*. (2020). Київ: Видавничий дім «АртЕк».
3. Ворона В. А. (2010). Право на евтаназію як складова права людини на життя. *Право України*, (5), 199–205.
4. Мерник А. М., Лукаш Є. Ю. (2019). Легалізація інституту евтаназії в Україні: теоретико-правовий підхід. *Юридичний науковий електронний журнал*, (3), 15–19.
5. Маливицька Н. А., Голопапа Д. І. Евтаназія: право на життя. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*, (23), 122–124.